

Abstract.

Voronyuk T.A. The café is a kind of specialized restaurant establishment.

The article is devoted to the research of the concept of coffee shops as a kind of specialized restaurants in the context of the present. The work identifies the location of cafes with the overall structure of the restaurant industry. Café definitions have been modified and the classification of establishments of this type developed. The peculiarities of the phenomenon of third wave coffee shops are described and the prospects of this sphere of business are substantiated.

It has been researched that coffee shops occupy a significant share in the total number of restaurants. It is established that at this stage of development of the domestic economy, coffee shops are one of the most dynamic areas of development of the restaurant industry and are an important component of the hospitality industry in Ukraine. It is determined that spreading the coffee culture and consumer awareness in this area makes the coffee business a promising activity for Ukrainian entrepreneurs. It is determined that today the concept of coffee shops is gaining new meaning - it is an institution of restaurant business, where the population is offered a wide range of high quality coffee drinks, various types of coffee both traditional and alternative methods of preparation and full knowledge of the barista about the origin, level and freshness of roasting, coffee beans, as well as the subtleties of each of the flavors. It is suggested to classify coffee shops by different classification characteristics. The necessity, for institutions of this type, to concentrate attention not only on current problems, but also to develop a long-term strategy for further development is substantiated.

Cafes today are the establishments of the restaurant industry where coffee is a special product and is being prepared at a new level with an individual approach to each client. Establishments that position themselves as coffee shops are becoming an integral part of the hospitality industry and need further research to maintain competitive positions in the long term.

Key words: restaurant business, restaurant, cafe, types of coffee shops, coffee market.

УДК 336.1

РОЗВИТОК ГАЛУЗІ СКОТАРСТВА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ СЕКТОРІ ВИРОБНИЦТВА МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

**ДОВГАЛЬ О.В., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЛАГОДІЄНКО Н.В., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Постановка проблеми у загальному вигляді.
Найважливішими факторами, які впливають на рівень сталого розвитку сільських територій регіону наразі є складовими виробничого і демографічного потенціалу – виробництво тваринницької продукції та

кількість сільського населення обох статей у фертильному віці відповідно. Тому одним із першочергових завдань, у контексті відтворення ресурсного потенціалу сільських територій, є забезпечення розвитку тваринницьких галузей аграрної економіки регіонів Причорноморського економічного району. У зв'язку з цим виявлення особливостей і механізму розвитку галузі скотарства має важливе теоретичне і практичне значення в сучасних умовах розбудови та ефективного функціонування сільських територій в нашій країні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам розвитку регіональної економічної політики в контексті економічного зростання присвячені праці: С. Білої, М. Бутка, П. Дудкіна, М. Кобзистого, В. Лагодієнка, М. Максимчука, Ю. Макогона, А. Мельник, В. Паппа, А. Ужви, Т. Шинкоренко, О. Шевченко, С. Шульц, Я. Пушка та інших. Проте, в їхніх працях не повністю розкрито питання регіональних особливостей розвитку складових ресурсного потенціалу сільських територій. Особливої уваги заслуговує розвиток означених питань в період проведення децентралізації.

Формулювання цілей статті. Розкриття особливостей розвитку галузі скотарства та його впливу на рівень сталого розвитку сільських територій регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для забезпечення виконання оптимістичного прогнозу частки сільського населення в загальній чисельності населення Миколаївської області, яке ми прийняли за показник рівня розвитку сільських територій регіону, на 2022 рік на рівні 31,7 %, виробництво тваринницької продукції у звітному (прогнозованому) періоді не повинне бути меншим, ніж в 2017 році.

Обсяги виробництва тваринницької продукції залежать від двох чинників – поголів'я тварин та їх продуктивності. Зважаючи на те, що: а) понад 40 % тваринницької продукції в Миколаївській області виробляються господарствами населення; б) 91 % поголів'я корів, 85 % поголів'я ВРХ на вирощуванні та відгодівлі, 60 % поголів'я свиней, 83 % поголів'я овець та кіз і 73 % поголів'я птиці утримується в господарствах населення, – помітного зростання продуктивності тварин у прогнозній перспективі не слід очікувати. Тому головним завданням, в контексті сформульованої задачі, є забезпечення підтримання поголів'я тварин на рівні не менше, ніж у 2017 році.

Динаміка зміни поголів'я корів в усіх категоріях господарств Миколаївської області демонструє стійку спадну тенденцію (рис. 1).

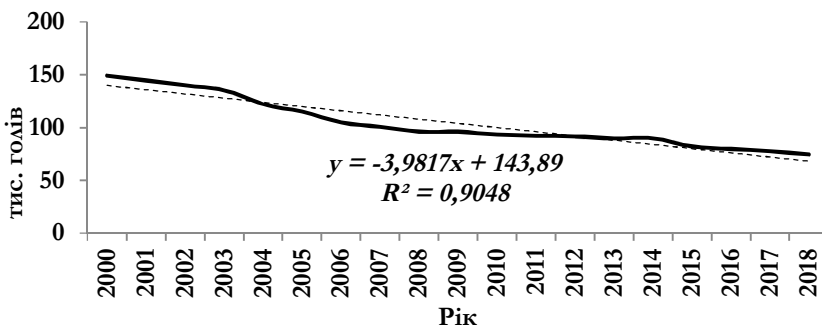

Рис. 1. Вирівнювання динамічного ряду «поголів'я корів в усіх категоріях господарств Миколаївської області»*

**побудовано за даними [1]*

При умові її збереження, в прогнозованому 2022 році поголів'я корів становитиме 52,3 тис. голів, або на 32,8 % менше, ніж в 2017 р. Динаміка зміни поголів'я великої рогатої худоби на вирощуванні та відгодівлі в усіх категоріях господарств Миколаївської області також демонструє стійку спадну тенденцію (рис. 2).

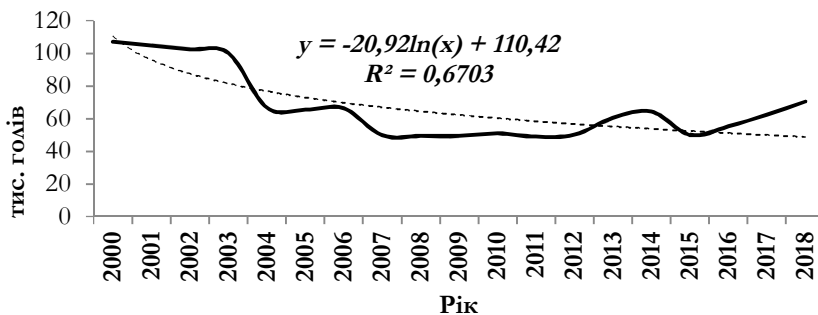

Рис. 2. Вирівнювання динамічного ряду «поголів'я великої рогатої худоби на вирощуванні і відгодівлі в усіх категоріях господарств Миколаївської області»*

**побудовано за даними [1]*

При умові її збереження, в прогнозованому 2022 році поголів'я даного виду худоби становитиме 44,8 тис. голів, або на 28,4 % менше, ніж в 2017 р.

Динаміка зміни поголів'я свиней в усіх категоріях господарств Миколаївської області демонструє нестійку спадну тенденцію (рис. 3).

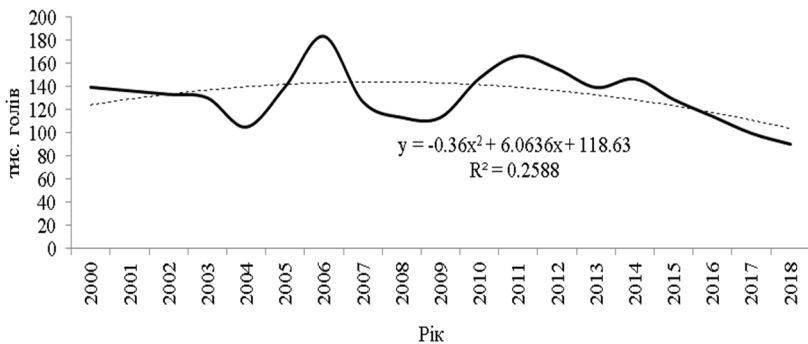

Рис. 3. Вирівнювання динамічного ряду «поголів'я свиней в усіх категоріях господарств Миколаївської області»*

**побудовано за даними [1]*

При умові її збереження, в прогнозованому 2022 році поголів'я свиней становитиме 80,8 тис. голів, або на 19,1 % менше, ніж в 2017 р.

Динаміка зміни поголів'я овець та кіз в усіх категоріях господарств Миколаївської області демонструє стійку зростаючу тенденцію (рис. 4).

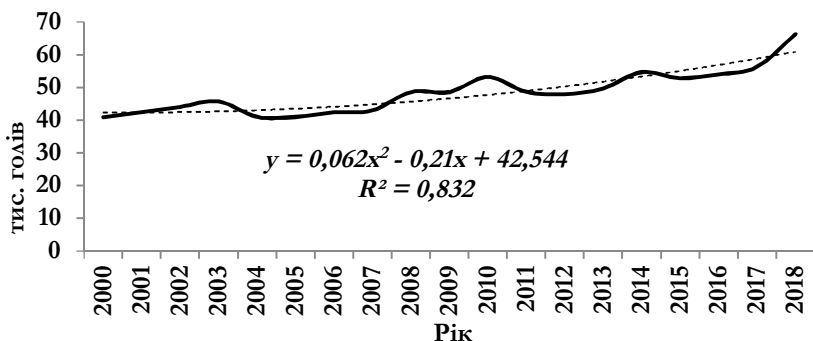

Рис. 4. Вирівнювання динамічного ряду «поголів'я овець та кіз в усіх категоріях господарств Миколаївської області»*

**побудовано за даними [1]*

При умові її збереження, в прогнозованому 2022 році поголів'я овець та кіз становитиме 70,5 тис. голів, або на 25,2 % більше, ніж в 2017 р.

Нарешті, динаміка зміни поголів'я птиці в усіх категоріях господарств Миколаївської області демонструє нестійку зростаючу тенденцію (рис. 5).

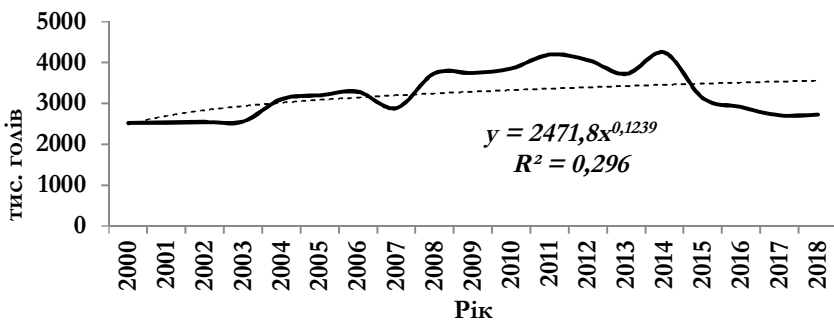

Рис. 5. Вирівнювання динамічного ряду «поголів'я птиці та кіз в усіх категоріях господарств Миколаївської області»*

*побудовано за даними [1]

При умові її збереження, в прогнозованому 2022 році поголів'я птиці становитиме 3645,3 тис. голів, або на 34,6 % більше, ніж в 2017 р.

Таблиця 1

Фактичні та прогнозні показники поголів'я сільськогосподарських тварин в усіх категоріях господарств Миколаївської області, тис. гол.*

<i>Вид тварин</i>	<i>Факт 2017 р.</i>	<i>Прогноз 2022 р.</i>	<i>2022 р. до 2017 р., %</i>
Корови	77,8	52,3	67,2
Велика рогата худоба на вирощуванні та відгодівлі	62,5	44,8	71,7
Свині	99,9	80,8	80,9
Вівці та кози	56,3	70,5	125,2
Птиця	2708,9	3645,3	134,6

*власна розробка автора

Отже, в зоні ризику перебуває поголів'я великої рогатої худоби та свиней. Зважаючи на необхідність забезпечення використання ресурсного потенціалу сільських територій на умовах їх сталого розвитку, на нашу думку екологічна складова сталого розвитку може бути забезпечена при умові збереження та поступового нарощування лише поголів'я великої рогатої худоби. Збільшення поголів'я свиней, особливо того, яке утримується на індустріальних свинофермах, може спричинити серйозні екологічні збитки. Головна проблема свинарства

– відходи життєдіяльності цих тварин. Свиня виробляє 5-8 кг відходів на добу, тобто 2-3 тонни на рік. На сучасних свинарських фабриках утримуються сотні тисяч тварин. Наприклад, на одній фабриці компанії «Smithfield» в американському штаті Юта утримуються одночасно до 850 тисяч свиней. Вони виробляють фекалії більше, ніж Нью-Йорк із його понад 8-мільйонним населенням. Відомо, що свинячий гній дуже агресивний до довкілля [2]. Перш, ніж вивозити його на поля (в обмеженій кількості), гній необхідно тривалий час витримувати, аби знешкодити наявні у ньому патогенні мікроби, яйця гельмінтів і насіння бур'янів. Але це звичайний гній. Відходи індустриальних свиноферм як добрива використовувати не можна – у них міститься до 400 небезпечних субстанцій, включно з важкими металами, антибіотиками, гормонами, пестицидами, а також гребінчастими хробаками, хвороботворними вірусами й мікробами (збудниками свинячої чуми, сальмонели, афтозної лихоманки, ящуру). Залишки антибіотиків викликають розвиток особливих організмів, стійких до антибіотиків, якими лікують людей. Окрема проблема – це мікроорганізм *Pfisteria piscicida*. Потрапляючи з гнойових відстійників у річки, він призводить до загибелі мільярдів риби щорічно. Цей мікроорганізм небезпечний і для людей – інфікованим загрожують хвороби легень і мозку. Для комплексу на 20 тисяч свиней необхідне гноесховище об'ємом 80 тис. м³ – це яма площею 1 га і глибиною 15 м. Проблема свинячого гною – не нова, вона була відома уже у радянський час, коли у пориві гігантманії будувалися свинокомплекси на 100-200 тисяч голів.

У штаті Айова третина питних джерел нині не придатна для використання. І не лише в Айові. Протягом останніх 15 років через отруєння свинячим гноєм води Північної Кароліни, які вважалися найчистішими у США, перетворилися чи не на найбільш забруднені. Щороку у річках цього штату гинуть сотні мільйонів риби [3]. Зважаючи на особливо гостру потребу із водними ресурсами в Миколаївській області, будівництво індустриальних свинокомплексів тут створює невинувато високі екологічні ризики. Отже, скорочення поголів'я свиней має бути компенсоване зростання поголів'я великої рогатої худоби. Адже відходи виробництва у молочному та м'ясному скотарстві не мають такого екологічного навантаження. Навпаки гній великої рогатої худоби – безцінне органічне добриво, яке практично немає обмежень щодо внесення.

Для визначення кількості великої рогатої, яка повинна компенсувати скорочення поголів'я свиней, скористаємося показником «умовна голова». В 2022 р. очікується поголів'я свиней на рівні 80,9 тис.

гол. – це на 19,1 тис. гол. менше, ніж в 2017 р. Середній коефіцієнт переведення свиней в умовні голови – 0,3. Отже, дефіцит поголів'я свиней в умовному обчисленні становитиме 5,7 тис. гол. ($19,1 \cdot 0,3$) Середній коефіцієнт переведення великої рогатої худоби в умовні голови – 0,6. Отже, дефіцит умовного поголів'я свиней на рівні 5,7 тис. гол. має бути компенсований зростанням поголів'я великої рогатої худоби у натуральному обчисленні на 9,5 тис. голів. ($5,7 : 0,6$).

Для обґрунтування нормативного прогнозу поголів'я великої худоби в усіх категоріях господарств Миколаївської області необхідно врахувати особливість – структуру стада великої рогатої худоби за категоріями господарств (табл. 2).

Таблиця 2

**Поголів'я сільськогосподарських тварин
в Миколаївській області***

Рік	Поголів'я корів, тис. гол.		Поголів'я ВРХ на вирощуванні і відгодівлі, тис. гол.		Поголів'я свиней, тис. гол.		Поголів'я овець та кіз, тис. гол.		Поголів'я птиці, тис. гол.	
	сільськогосподарські підприємства	господарства населення	сільськогосподарські підприємства	господарства населення	сільськогосподарські підприємства	господарства населення	сільськогосподарські підприємства	господарства населення	сільськогосподарські підприємства	господарства населення
2007	16,1	84,7	8,0	41,8	67,5	59,8	14,2	28,8	1385,4	1500,8
2008	16,0	80,2	8,2	41,2	59,5	54,2	15,8	32,8	1807,4	1934,6
2009	9,2	87	14,9	34,5	59,5	54,2	15,8	32,8	1807,7	1934,3
2010	8,7	84,8	14,6	36,4	68,7	79	16,1	37,1	1893,2	1963
2011	8,7	83,7	13,2	35,8	68,7	98,2	13,5	35,2	2154,9	2043,2
2012	9,1	82,7	12,4	37,8	63,7	92,2	11,5	36,5	2053,4	2011,9
2013	9,1	80,7	12	48,5	56,1	83,5	11,3	38,4	1518,6	2205,3
2014	8,5	81,6	12	52,4	55,1	92	8,9	45,8	1846,3	2401,9
2015	7,9	74,4	11,3	38,8	51,4	77,7	8	44,9	903,6	2229,9
2016	7,4	72,5	10,5	44,7	47,4	67,2	6,6	47,4	729,8	2179,1
2017	6,7	71,1	10,5	52,1	37,6	62,3	7	49,3	755	1953,9

*побудовано за даними [1, 2]

Таким чином поголів'я великої рогатої худоби в усіх категоріях виробників Миколаївської області в 2022 р. повинне становити 149,8 тис. гол. ($77,8 + 62,5 + 9,5$) [4].

Як бачимо, у звітному періоді у сільськогосподарських підприємствах утримувалося 6,7 тис. голів корів та 10,5 тис. голів великої рогатої худоби на вирощуванні та відгодівлі. Натомість у господарствах населення утримувалося 71,1 та 52,1 тис. голів худоби відповідно. На нашу думку, приріст поголів'я великої рогатої худоби (корів) у обсязі 9,5 тис. голів повинен відбутися в громадському секторі тваринництва, оскільки лише сільськогосподарські підприємства можуть забезпечити функціонування індустріальних молочно-товарних ферм – безальтернативної умови виробництва молкосировини сорту «екстра» і «вищий». При розробці нормативного прогнозу важливо також враховувати структуру стада великої рогатої худоби в сільськогосподарських підприємствах і господарствах населення.

Наразі, в сільськогосподарських підприємствах частка корів у структурі стада складає 39 % – це молочно-м'ясний напрям розвитку скотарства. Але, беручи до уваги необхідність поглиблення співпраці із місцевим промисловим підприємством із переробки молкосировини (ПАТ «Миколаївський молочний завод» м. Миколаїв), як точки зростання сільських територій регіону, на нашу думку, збільшення поголів'я великої рогатої худоби у сільськогосподарських підприємствах має відбутися за рахунок зростання поголів'я корів. Що зумовить відповідну зміну структури стада.

В господарствах населення частка корів у структурі стада складає 58 % – це молочний напрям розвитку скотарства. Отже, враховуючи зроблені зауваження, поголів'я великої рогатої худоби в прогнозованому 2022 році в Миколаївській області має становити (табл. 3).

План розвитку скотарства області повинен враховувати структуру стада великої рогатої худоби у сільськогосподарських підприємствах і господарствах населення, а також необхідність нарощування поголів'я корів у сільськогосподарських підприємствах за рахунок придбання високопродуктивних порід худоби, і його збереження у господарствах населення.

Горизонтальна інтеграція передбачає узгодження господарських планів сільськогосподарських товаровиробників, в першу чергу із числа господарств населення:

- порядок та календарні строки використання громадських пасовищ, підсівів трав та проведення меліоративних робіт на них;
- організація та календарні строки випасання худоби;
- організація та календарні строки заготівлі сіна;

- організація закупівлі комбікормів;
- організація ветеринарного та зоотехнічного обслуговування стада;
- організації збуту вибракунаної худоби основного стада та молодняка на відгодівлі тощо.

Таблиця 3

Нормативний прогноз поголів'я великої рогатої худоби у сільськогосподарських підприємствах та господарствах населення Миколаївської області в 2022 році*

Вид худоби	С.-г. підприємства		Господарства населення		Всього	
	тис. гол.	%	тис. гол.	%	тис. гол.	%
Корови	16,2	61	71,1	58	87,3	58
Велика рогата худоба на вирощуванні і відгодівлі	10,5	39	52,1	42	68,4	42
Разом	26,7	100	123,2	100	149,9	100

**власна розробка автора*

Вертикальна інтеграція передбачає узгодження господарських планів сільськогосподарських товаровиробників та ПАТ «Миколаївський молочний завод» м. Миколаїв:

– планування календарних строків отелень худоби основного стада для забезпечення рівномірного випродовж року надходження молокосировини на переробку;

– організація заготівлі молокосировини та порядок проведення розрахунків за неї;

– продаж на пільгових умовах (за нижчими цінами, безпроцентний кредит із подовженим терміном погашення тощо), передача в рахунок оплати молокосировиною чи на інших умовах нетелей високопродуктивних порід молочної худоби, доїльного та холодильного обладнання тощо [7].

Нарощування поголів'я корів у громадському секторі тваринництва області має відбуватися за активного сприяння ПАТ «Миколаївський молочний завод» м. Миколаїв.

Для останнього – це буде продовження роботи із оптимізації сировинної зони, спрямованої на мінімізацію транспортних витрат, спричинених необхідністю закупівлі молокосировини поза межами області у зв'язку із її дефіцитом на локальному (обласному) ринку.

Поглиблення співпраці молокопереробного заводу із сільськогосподарськими підприємствами-виробниками молокосировини має відповідати таким умовам (табл. 4):

– наявність сільськогосподарських підприємств – виробників молока;

– мінімально можлива відстань транспортування молокосировини;

– наявність доріг із твердим покриттям, які відповідають умовам експлуатації транспортних засобів підвищеної вантажопідйомності;

– наявність долин, заплав природних водойм, територій із рельєфом, що не придатні для рільництва і можуть використовуватися в якості пасовищ та сінокосів.

Наявність сільськогосподарських підприємств-виробників молока є обов'язковою умовою для початку співпраці. Це впливає із того, що такі господарства мають приміщення для утримання худоби із відповідним обладнанням, найманих працівників відповідного фаху і кваліфікації, відповідну сільськогосподарську техніку, при умові вигідних пропозицій готові збільшити площу кормового клину і т. д [8].

Середня відстань транспортування молока не повинна перевищувати 200 км.

Наявність доріг із твердим покриттям, які відповідають умовам експлуатації транспортних засобів підвищеної вантажопідйомності забезпечить транспортування молокосировини із найменшими можливими витратами.

Наявність достатньої кількості долин, заплав природних водойм, територій із рельєфом, що не придатні для рільництва і можуть використовуватися в якості пасовищ та сінокосів. На нашу думку, для відповідності даних умові через територію району повинна протікати річка регіонального значення – Південний Буг, Інгул, Синюха, або присутній водоканал – Південно-Бузький, Явкінський, Спаський, Білоусівський, або присутній лиман – Березанський, Бузький, Дніпровський.

Визначеному переліку умов відповідають території Баштанського, Березанського, Березнегуватського, Веселівського, Вітовського, Вознесенського, Новобузького, Новоодеського, Очаківського та Миколаївського районів. Нині в сільськогосподарських підприємствах даних районів перебуває на утриманні 3015 голів корів. Найбільш перспективною формою організації взаємодії сільськогосподарських товаровиробників та промислового підприємства могло б стати створення регіонального молоко-продуктового кластеру.

Таблиця 4

Наявність умов для поглиблення співпраці ПАТ «Миколаївський молочний завод» м. Миколаїв та сільськогосподарських підприємств області – виробників молокосировини*

<i>Район</i>	<i>Поголів'я корів, гол. станом на 01.01.19р.</i>	<i>Середня відстань транспортування молока, км</i>	<i>Наявність доріг із твердим покриттям, які відповідають умовам експлуатації транспортних засобів підвищеної вантажопійності</i>	<i>Наявність достатньої кількості долини, заплавлених природних водойм, територій із рельєфом, що не придатні для рільництва і можуть використовуватися в якості пасовищ та сінокосів</i>
Арбузинський	2478	від 100 до 200 км	+	-
Баптанський	336	від 50 до 100 км	+	+
Березанський	86	від 50 до 100 км	+	+
Березнегуватський	41	від 100 до 200 км	+	+
Братський	376	від 100 до 200 км	-	-
Веселинівський	27	від 50 до 100 км	+	+
Вітовський	500	менше 50 км	+	+
Вознесенський	84	від 50 до 100 км	+	+
Врадійський	74	більше 200 км	-	-
Доманівський	567	від 100 до 200 км	-	-
Єланецький	45	від 50 до 100 км	-	-
Казанківський	–	від 100 до 200 км	+	-
Кривоозерський	213	більше 200 км	-	-
Миколаївський	524	менше 50 км	+	+
Новобузький	125	від 100 до 200 км	+	+
Новоодеський	300	від 50 до 100 км	+	+
Очаківський	992	від 50 до 100 км	+	+
Первомайський	173	більше 200 км	+	+
Снігурівський	–	від 50 до 100 км	-	+

**власна розробка автора*

Стейкхолдерами регіонального молоко-продуктового кластеру є:

- 1) місцеве промислове підприємство із переробки молока – ПАТ «Миколаївський молочний завод», м. Миколаїв. Його інтерес полягає у формуванні сировинної зони із найкоротшими транспортними трафіками. Це дозволить звести до мінімуму транспортні витрати та підвищить якість сировини;

- 2) сільськогосподарські виробники молока – підприємства та особисті селянські господарства. Їх інтерес полягає у співпраці із великим промисловим підприємством, що зацікавлене у поглибленні господарських зв'язків та готове до надання цінних товарно-матеріальних кредитів на вигідних умовах;

3) сільські та селищні ради адміністративних районів Миколаївської області. Їх інтерес полягає у забезпеченні розвитку відповідних сільських (селищних) територіальних громад, який вони зможуть представити як власне досягнення на чергових місцевих виборах. Займання активної позиції щодо ініціативи створення кооперативів із числа особистих селянських господарств, дозволить їм висувати обґрунтовані вимоги стосовно виділення додаткових коштів із обласного бюджету на облаштування відповідної виробничої та соціальної інфраструктури ввірених їм сільських територій;

4) Миколаївський національний аграрний університет. Його інтерес полягає у тому, що місцевий молоко-продуктовий кластер – це перспективна платформа для науково-дослідної діяльності. Участь у її формуванні та розвитку дозволить університету забезпечити зв'язок науки та виробництва, підвищить рівень практичної підготовки як науково-педагогічних працівників і студентів, надасть інформаційний матеріал для оригінальних наукових досліджень, дозволить претендувати на отримання госпдогвірної та держбюджетної тематики наукових досліджень.

Висновки. Проведене дослідження дозволило з'ясувати, що найважливішими факторами, які впливають на рівень сталого розвитку сільських територій регіону наразі є складовими виробничого і демографічного потенціалу – виробництво тваринницької продукції та кількість сільського населення обох статей у фертильному віці відповідно. Встановлено, що вага їх впливу на розвиток сільських територій регіону становить 55 %. Тому одним із першочергових завдань, у контексті відтворення ресурсного потенціалу сільських територій, є забезпечення розвитку тваринницьких галузей аграрної економіки регіонів Причорноморського економічного району. В якості об'єкту дослідження та розробки пропозицій обрано тваринницьку галузь Миколаївської області, яка демонструє найнижчі показники валового виробництва відповідної продукції (у постійних цінах) серед областей Причорноморського району.

В зоні ризику перебуває поголів'я великої рогатої худоби та свиней. Зважаючи на необхідність забезпечення використання ресурсного потенціалу сільських територій на умовах їх сталого розвитку, на нашу думку екологічна складова сталого розвитку може бути забезпечена при умові збереження та поступового нарощування лише поголів'я великої рогатої худоби. Збільшення поголів'я свиней, особливо того, яке утримується на індустріальних свинофермах, може спричинити серйозні екологічні збитки.

Зважаючи на особливо гостру потребу із водними ресурсами в Миколаївській області, будівництво індустріальних свинокомплексів тут створює не виправдано високі екологічні ризики. Скорочення поголів'я свиней має бути компенсоване зростання поголів'я великої рогатої худоби. Адже відходи виробництва у молочному та м'ясному скотарстві не мають такого екологічного навантаження.

Найбільш перспективною формою організації взаємодії сільськогосподарських товаровиробників та промислового підприємства могло б стати створення регіонального молоко-продуктового кластеру.

Література

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.

2. Інформаційно-аналітичний портал АПК України. URL: <http://www.minagro.gov.ua>.

3. **Супруненко О.** Троянська свиня. *Дзеркало тижня*. 2005. № 22. С. 15.

4. **Лагодієнко В.В.** Ретроспектива і сучасний стан регіонального розвитку агропромислового виробництва. *Регіональна економіка*. 2007. № 2. С. 148-155.

5. **Лагодієнко В.В., Боднар О.А.** Вплив соціально-економічного розвитку села на рівень життя сільського населення регіону. *Економіст*. 2012. № 2. С. 50-51. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2012_2_18.

6. **Мудрак Р.П., Лагодієнко В.В.** Агроінфляція та індекс споживчих цін на продовольчі товари: порівняльний аналіз «Україна – ЄС». *Економіка України*. 2018. № 1(674). С. 28-40.

7. **Лагодієнко В.В.** Продовольча безпека Причорноморського регіону: стан, тенденції, перспективи. *Economic and Food Security of Ukraine*. № 6(3-4). С. 16-25. URL: <https://doi.org/10.15673/efs.v6i3-4.1282>.

8. Аграрний і сільський розвиток для зростання та оновлення української економіки: наукова доповідь / за ред. чл.-кор. НАН України Бородіної О.М., д-ра екон. наук Шубравської О.В.; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». К. 2018. 152 с.

References.

1. Ofitsiyniy sayt Derzhavnoyi sluzhbi statistiki Ukrayini [Official site of the State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from: www.ukrstat.gov.ua [in Ukrainian].

2. Informacijno-analitichnij portal APK Ukrayini [Information-analytical portal of AIC of Ukraine]. Retrieved from: <http://www.minagro.gov.ua> [in Ukrainian].

3. **Suprunenko O.** (2005). Troyanska svinya [Troyan pig]. *Dzherkalo tizhnya – The mirror of the week*, no. 22, pp. 15 [in Ukrainian].

4. **Lagodienco V.V.** (2007). Retrospektiva i suchasniy stan regionalnogo rozvitku agropromislovogo virobništva [Retrospective and current state of regional development of agro-industrial production]. *Regionalna ekonomika – Regional economy*, no. 2, pp. 148-155 [in Ukrainian].

5. **Lagodienco V.V., & Bodnar O.A.** (2012). Vpliv sotsialno-ekonomichnogo rozvitku sela na riven zhittya silskogo naselennya region [Impact of village socio-economic development on the living standards of rural population in the region]. *Ekonomist – Economist*, no. 2, pp. 50-51. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econ_2012_2_18 [in Ukrainian].

6. **Mudrak R.P., & Lagodienco V.V.** (2018). Agroinflyatsiya ta indeks spozhivchih tsin na prodovolchi tovari: porivnyalniy analiz «Ukrayina-ES» [Agroinflation and the Consumer Price Index for Foodstuffs: A Comparative Analysis of Ukraine-EU]. *Ekonomika Ukrayini – Ukraine economy*, pp. 28-40 [in Ukrainian].

7. **Lagodienco V.V.** (n.d.). Prodovolcha bezpeka Prichornomorskogo regionu: stan, tendentsiyi, perspektivi [Food security of the Black Sea region: state, trends, prospects]. *Economic and Food Security of Ukraine*, no. 6(3-4), pp. 16-25. Retrieved from: <https://doi.org/10.15673/efs.v6i3-4.1282> [in Ukrainian].

8. *Agrarniy i silskiy rozvitok dlya zrostannya ta onovlennya ukrayinskoyi ekonomiki* [Agrarian and Rural Development for Growth and Renewal of the Ukrainian Economy]. (2018). **O.M. Borodina, & O.V. Shubravska** (Eds.). Kyiv, p. 152 [in Ukrainian].

Анотація.

Довгаль О.В., Лагодієнко Н.В. Розвиток галузі скотарства в сільськогосподарському секторі виробництва Миколаївської області.

Проведене дослідження дозволило з'ясувати, що найважливішими факторами, які впливають на рівень сталого розвитку сільських територій регіону наразі є складовими виробничого і демографічного потенціалу - виробництво тваринницької продукції та кількість сільського населення обох статей у фертильному віці відповідно. Встановлено, що вага їх впливу на розвиток сільських територій регіону становить 55%. Таму одним із першочергових завдань, у контексті відтворення ресурсного потенціалу сільських територій, є забезпечення розвитку тваринницьких галузей аграрної економіки регіонів Причорноморського економічного району. В зоні ризику перебуває поголів'я великої рогатої худоби та свиней. Зважаючи на необхідність забезпечення використання ресурсного потенціалу сільських територій на умовах їх сталого розвитку, на нашу думку екологічна складова сталого розвитку може бути забезпечена при умові збереження та поступового нарощування лише поголів'я великої рогатої худоби. Збільшення поголів'я свиней, особливо того, яке утримується на індустріальних свинофермах, може спричинити серйозні екологічні збитки.

Ключові слова: економічне зростання, регіон, регіональна політика, чинники, ресурсний потенціал, скотарство, сільськогосподарський сектор.

Аннотация.

Довгаль Е.В., Лагодийенко Н.В. Развитие отрасли скотоводства в сельскохозяйственном секторе производства Николаевской области.

Проведенное исследование позволило выяснить, что важнейшими факторами, влияющими на уровень устойчивого развития сельских территорий региона, пока являются составными производственного и демографического потенциала – производство животноводческой продукции и количество сельского населения обоих полов в фертильном возрасте соответственно. Установлено, что вес их влияния на развитие сельских территорий региона составляет 55%. Поэтому одной из первоочередных задач в контексте воспроизводства ресурсного потенциала сельских территорий, является обеспечение развития животноводческих отраслей аграрной экономики регионов Причерноморского экономического района. В зоне риска находится поголовья крупного рогатого скота и свиней. Учитывая необходимость обеспечения использования ресурсного потенциала сельских территорий на условиях их устойчивого развития, по нашему мнению, экологическая составляющая устойчивого развития может быть обеспечена при условии сохранения и постепенного наращивания только поголовья крупного рогатого скота. Увеличение поголовья свиней, особенно того, которое содержится в индустриальных свинофермах, может вызвать серьезные экологические убытки.

Ключевые слова: *экономический рост, регион, региональная политика, факторы, ресурсный потенциал, скотоводство, сельскохозяйственный сектор.*

Abstract.

Dovgal O.V., Lagodiienko N.V. Development of the cattle breeding industry in the agricultural sector of production in Mykolaiv region.

The study has revealed that the most important factors affecting the level of sustainable development of rural areas in the region are now components of production and demographic potential – production of livestock products and the rural population of both sexes in fertile age respectively. It is established that the weight of their impact on the development of rural areas of the region is 55 %. Therefore, one of the priority tasks, in the context of the reproduction of the resource potential of rural territories, is to ensure the development of livestock industries in the agrarian economy of the regions of the Black Sea Economic Region. Livestock and pigs are at risk. Given the need to ensure that the resource potential of rural areas is exploited in terms of their sustainable development, in our opinion the environmental component of sustainable development can be ensured if only the cattle are preserved and progressively increased. Increasing the number of pigs, especially those kept in industrial pig farms, can cause serious environmental damage.

Key words: *economic growth, region, regional policy, factors, resource potential, animal husbandry, agricultural sector.*